МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ УРМАН ХУҖАЛЫГЫ МИНИСТРЛЫГЫ

ПРИКАЗ **БОЕРЫК**

28.12.2021 № 711-осн

Казан шәһәре

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының «Лубян урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентын раслау турында» 2020 елның 21 гыйнварындагы 43-осн номерлы боерыгы нигезендә расланган Лубян урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясындагы 1 өлешенең 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясындагы 3 өлешенең 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының «Лубян урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентын раслау турында» 2020 елның 21 гыйнварындагы 43-осн номерлы боерыгы (2020 елның 2 декабрендәге 828-осн номерлы боерык нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Лубян урманчылыгының урман хуҗалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны кушымтада бирелә торган яңа редакциядә бәян итәргә.

2. Әлеге боерыкны юридик бүлек җитәкчесенә (В.В. Мәнихова), дәүләт теркәвенә алу өчен, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына җибәрергә.

3. Финанс, бухгалтерия хисаплылыгы һәм контрольлек бүлегенә әлеге боерыкны татар теленә тәрҗемә итүгә бәйле чыгымнарны финанслауны тәэмин итәргә.

4. Әлеге боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хуҗалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр Р. Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хуҗалыгы министрлыгының
28.12.2021____ № 711-осн
боерыгы белән расланды

ЛУБЯН УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ
УРМАН ХУҖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Эчтәлек

Эчтәлек ... 2
Кереш ... 5
Россия Федерациясе закон актлары ... 6
«Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне җайга салучы норматив хокукый актлар (2021 елның 01 гыйнварына) ... 7
1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар ... 15
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама ... 15
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны ... 15
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенең районнар буенча бүленеше ... 15
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше ... 17
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре ... 19
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды җирләре составыннан урманлы һәм урмансыз җирләргә сыйфатлама ... 21
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус саклана торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама ... 22
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама ... 23
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге ... 24
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама ... 28
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре ... 31
2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм яңадан торгызу нормативлары ... 34
2.1. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары ... 34
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме ... 35
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме) ... 50
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме) ... 73
2.1.4. Кисентеләрнең яше ... 75

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)............ 76
2.1.6. Урманнарны торгызу методлары.. 7979
2.1.7. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар.. 79
2.2. Урманнардан чәер әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.. 80
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.. 80
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары 811
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыю өчен файдалану чорлары.. 81
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.................. 81
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.. 82
2.4.2. Әзерләү һәм җыеп алу вакытлары.. 83
2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар...................... 83
2.4.4. Абага-кара абага әзерләү... 85
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен файдалану чорлары... 85
2.5. Урманнардан аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.............. 85
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары.. 86
2.6. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.. 86
2.6.1. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары... 87
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары... 87
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.. 87
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары 88
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге.. 88
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү 88

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капиталь булмаган төзелгән, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары 88
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары 89
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 90
2.10. Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 90
2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 91
2.12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 91
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 93
2.14. Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 94
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 98
2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары 99
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр 1000
2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр 1000
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын бетерү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары) 103
2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр 10707
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре 115
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр 116
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр 116
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр 117
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр 118

Кереш

Әлеге урман хуҗалыгы регламенты Луябн урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хуҗалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хуҗалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу чорларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнде.

Урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хуҗалыгы регламентын эшләгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Урман хуҗалыгы регламентына үзгәрешләр кертүне гамәлгә ашыручы:

«Бөтенроссия урманчылык һәм урман хуҗалыгын механикалаштыру фәнни-тикшеренү институты» федераль бюджет учреждениесе филиалы – «Көнчыгыш-Европа урманнарны сынау станциясе».

Почта адресы: 420097, Казан шәһәре, Товарищеская урамы, 40.

E-mail: tatlos@rambler.ru

Тел. (843) 236-29-31, 236-24-91.

Факс (843) 236-33-48.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Җир кодексы (алга таба – РФ Җир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Җир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Җир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янгын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Җир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрендәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрендәге 149-ФЗ номерлы

федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантины турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне җайга салучы норматив хокукый актлар (2021 елның 01 гыйнварына)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статьяның 2 өлеше	Урман кишәрлекләренә һәм урманнардан файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтиҗәсендә урманнарга китерелгән зыян күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман законнарын бозу нәтиҗәсендә урманнарга һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрендәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урман сагы)	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урман сагын) гамәлгә ашыру турында нигезләмә раслау турында» 2007 елның 22 июнендәге 394 номерлы карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан әзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Зат, затлар төркеме тарафыннан әзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июнендәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль милектәге урман ресурслары бирәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендалау өчен урман кишәрлеге мәйданы бирәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме бирәмлеге өчен түләү дәрәҗәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы бирәмлеге өчен түләү дәрәҗәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Су объектын файдалануга тапшыру турында карар әзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрендәге 844 номерлы карары
45 статья	Урманнардан чыбыклы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану	Федерациясе элемтә чыбыкларын һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июнендәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль милектә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары милкендә һәм муниципаль милектә булган җирләрдә әзерләнә торган агач материалы бирәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәҗәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәҗәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 60.3 статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2020 елның 9 декабрендәге 2047 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннары аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын җәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрендәге 1464 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннары нәтиҗәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янгыннарын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда һәм урман янгыннарында янгын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәреслеген контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралендәге 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман-парк зоналарында урнашкан урманнарның, яшел	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	зоналарда урнашкан урманнарның функциональ зоналары	1 өлешенең 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар урнашкан җирләрнең чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү гагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрендәге 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Яклый торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасына бәйле булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Яклый торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хуҗалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
73.1 статьяның 6 өлеше	Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен әзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Агач материалы әзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милектәге җир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү кагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы әзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милектәге җир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста җиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 3 өлеше	Урманнарны торгызу. Урманнарны торгызу кагыйдәләре	«Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проекты составын, урманнарны торгызу проектын эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2020 елның 4 декабрендәге 1014 номерлы боерык
73.1 статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлегенең типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында бер төрле шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 488 номерлы боерык
60.15 статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны,	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
16 статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны карап тору. Урманнарны карап тору кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хуҗалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хуҗалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 статья	Урман авырулары буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 912 номерлы боерык
60.6 статьяның 4 өлеше	Урман авыруларына бәйле тикшеренүләр. Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 910 номерлы боерык
16.1 статьяның 4 өлеше, 29 статьяның 9 өлеше; 81 статьяның 4 пункты	Диләнке эшләре. Агач материалы әзерләү. Агач материалы әзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы әзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы әзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		һәм эзлеклелеген, Диләнке эшләренең технологик карта рәвешен, Диләнкене карап чыгу акты рәвешен һәм Диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерык
60.4 статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарны яклау буенча районнарга бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертү һәм аны үзгәртүгә нигез булган документлар исемлеген, аларның рәвешләрен һәм аларны әзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрендәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә тапшырыла торган мәгълүмат төрләре исемлеген һәм аларны тапшыру шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрендәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 6 октябрендәге 514 номерлы боерык
70.1 статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенең проект документлары составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны әзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 3 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июнендәге 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен һәм шуңа охшаш объектларны) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрендәге 438 номерлы боерык, «Төп урман агач токымнарының урман үсемлекләренең районнарга бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 909 номерлы боерык
46 статьяның 3 өлеше	Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре	«Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерык
38 статья	Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерык
49 статьяның 3	Урманнардан файдалану	«Урманнардан файдалану турында хисапка кертелә

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өлеше	турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру рәвешен һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап рәвешенә карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм үрчетү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм үрчетү турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны торгызу һәм үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясенең рәвешен, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 539 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60.11 статьяның 3 өлеше	Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны янгыннардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 9 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганакларын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганакларын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 913 номерлы боерык
53.4 статья	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 8 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман урнашкан җирләргә кертү	«Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман урнашкан җирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешен раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерык
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны әзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 692 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	составы һәм аны әзерләү тәртибе	
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеге	«Урманнарны тәртипкә китерүнең кулланма кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык
63 статьяның 2 өлеше	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урманнарны үрчетү кагыйдәләрен, урманнарны үрчетү проекты составын, аны эшләү тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 541 номерлы боерык
Федераль урман хуҗалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
29 статьяның 5 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану	«Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерык
43 статья	Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану	«Урманнардан җир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, җир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан җир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер әзерләү	«Чәер әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 911 номерлы боерык
39 статья	Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 908 номерлы боерык
29 статьяның 6 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы әзерләү. Агач материалын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеге	«Агач материалын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 513 номерлы боерык
53 статьяның 4 өлеше, 53.1 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы тәэмин итү нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава шартларына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Татарстан Республикасы норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы указы, «2014-2024 елларга Татарстан Республикасының урман хуҗалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының төбәк әһәмиятендәге яки муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2019 елның 17 октябрендәге 916 номерлы карары Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяҗлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү дәрәҗәләрен билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрендәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының Лубян урманчылыгы Татарстан Республикасының төньяк-көнчыгыш өлешендә Кукмара административ районы территориясендә урнашкан. Административ үзәге Кукмара штп.

Урманчылык конторасы Лубян авылында урнашкан, ул республика башкаласы Казан шәһәреннән 214 километр (алга таба – км) һәм иң якын Сосновка тимер юл станциясеннән 30 чакрым ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның юридик һәм почта адресы: 422108, Татарстан Республикасы, Кукмара районы, Лубян авылы, Техникум урамы, 10 йорт.

Телефоннар: 2-32-60 код 8-855-57, факс: 2-31-66.

E-mail: Lubyanskoe.Gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенең төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 14 км, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 36 км.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенең районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенең муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелә.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Административ район	Гомуми мәйданы, гектар
1	2	3	4
1	Кишәрлек урманчылыкларына бүленми	Кукмара	13022
Урманчылык буенча барлыгы			13022

Урманчылыкның урман фонды көнбатыш өлешендә урман биләмәсеннән һәм аерым-аерым торган урман кишәрлекләреннән гыйбарәт. Урманчылык территориясе буйлап Нократ, Лубян елгалары һәм күпләгән санда кече елгалар, чишмәләр ага.

Урманчылык республиканың аз урманлы өлешендә урнашкан. Урманчылык урнашкан җирнең урман белән каплану өлеше 69,0 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

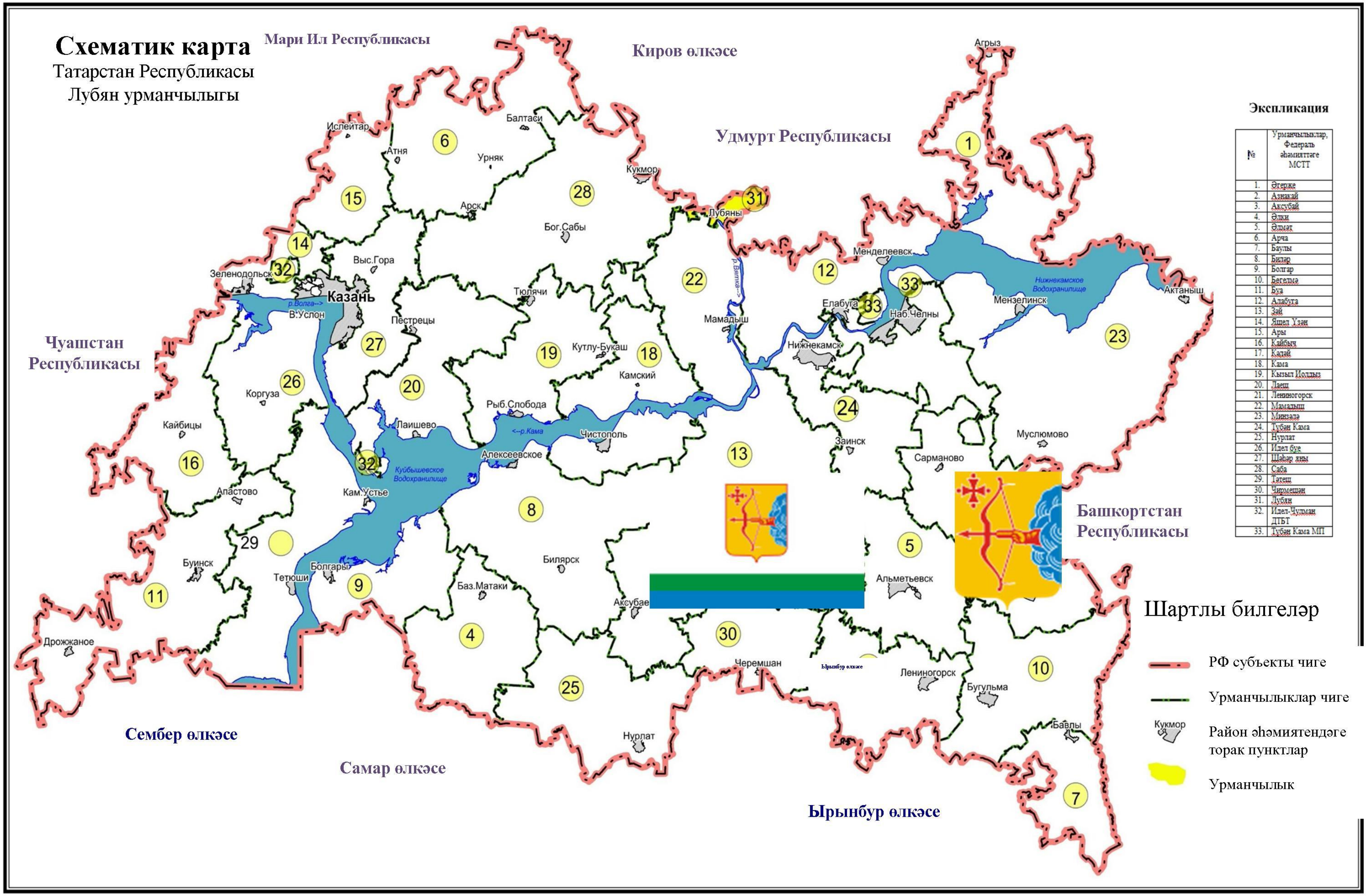

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясенең урманнар үсә торган зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында" 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсә торган районнар бүленеше нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарга бүленеше

т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман үсә торган зоналар	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	Ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасы	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы	Урман авырулары буенча уртача хәтәрлек	Нарат өчен - 2, чыршы - 4, карагай - 3, имән - 2.	1-126	13022
Урманчылык буенча барлыгы							13022

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсә торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

2 нче карта-схема

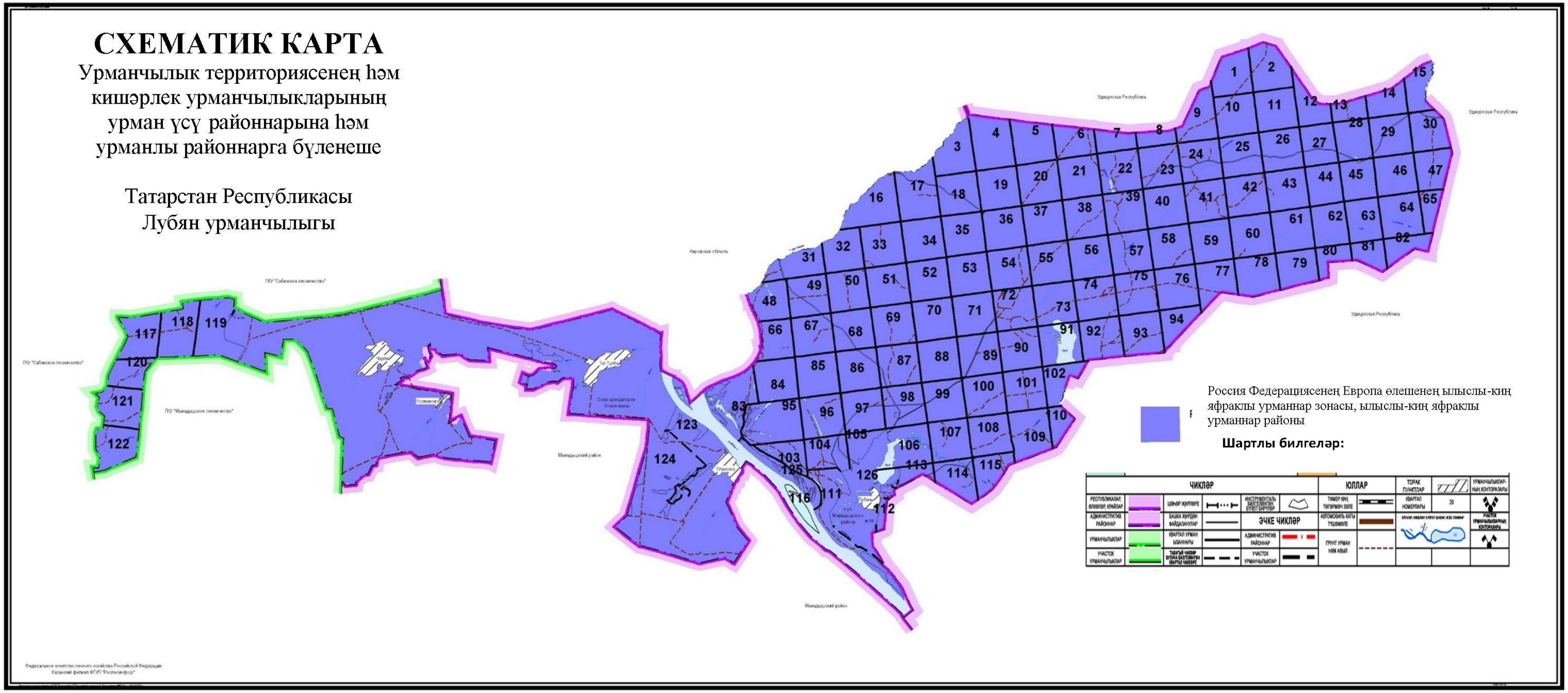

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Барлыгы урманнар			13022	
Яклаучы урманнар, барлыгы			4435	
Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнар	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	117	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы. Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Квартал: 116 Әлеге кварталларның бер өлеше: 3,7,15-17,22,24,25,27-32,39-42,45,46,48,55-66,72-74,79-85,90-92,95,96,101-104,106-111,113-115,123-126	1666	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
Табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, барлыгы			81	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Яклый торган урман полосаларында урнашкан урманнар	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Әлеге кварталларның бер өлеше: 31,48,49,67,68,85,86, 96,97,104,105,119, 122,124	81	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
Кыйммәтле урманнар, барлыгы:			2571	
Эрозиягә каршы урманнар	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Кварталлар: 117,118,120,121 Әлеге кварталларның бер өлеше: 119,122,124	711	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Әлеге кварталларның бер өлеше: 15,29-31,39-42,45-49,55-64,66,67,72-74,79, 80,84,85, 90-92,95-97,101,102, 104-110,113-115, 123,124,126	1549	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
Уылдык саклаучы урман полосалары	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Квартал: 112 Әлеге кварталларның бер өлеше: 83,95,103,104,111, 123-126	311	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
Эксплуатация урманнары	Кишәрлек урманчылык-ларына бүлмичә	Кварталлар: 1,2,4-6, 8-14,18-21,23,26, 33-38,43,44,50-54, 69-71,75-78,87-89,93,94,98-100	8587	РФ Урман кодексы, «Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 4

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
		Әлеге кварталларның бер өлеше: 3,7,15-17,22,24,25, 27-30,32,39-42, 45-47,55-65,68, 72-74,79-82,86, 90-92,101,102, 107-110,114,115		декабрендәге 201-ФЗ номерлы федераль закон, Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды җирләре составыннан урманлы һәм урмансыз җирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз җирләренә сыйфатлама

Җирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, гектар	Процент
1	2	3
Җирләрнең гомуми мәйданы	13022	100
Урманлы җирләр – барлыгы	12417	95,4
Урман үсемлекләре каплаган җирләр, барлыгы	12048	92,8
шул исәптән урман культуралары	5368	41,2
Урман үсемлекләре капламаган җирләр, барлыгы	333	2,6
шул исәптән		
- тоташмаган урман культуралары	229	1,8
- урман питомниклары; плантацияләр	24	0,2
- табигый аралыклар	-	-
- урманнарны торгызу фонды, барлыгы	80	0,6
шул исәптән		
- көекләр	-	-
- һәлак булган утыртмалар	17	0,1
- кисентеләр	29	0,2
- ачык, ташландык урыннар	34	0,3
Урмансыз җирләр – барлыгы	605	4,6
шул исәптән		
- сөрүлекләр	-	-
- печән чабу урыннары	31	0,2
- җәйләүләр	20	0,2
- сулар	165	1,3
- бакчалар, тут агачлыклары, җиләклекләр	-	-
- юллар, ызаннар	183	1,4
- утарлар һ.б.	53	0,4
- сазлар	91	0,7
- комнар	42	0,3

Җирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, гектар	Процент
- башка төрле җирләр	62	0,4

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ Урман кодексының 112 статьясыбелән билгеләнә. Бу җирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Җир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан җитештерү өлкәсендә, РФ Җир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар (5 нче таблица).

5 нче таблица

Махсус сакланыла торган табигать территорияләре исемлеге

т/с	МСТТ атамасы Аерып чыгару нигезе	Объект-ның мәйданы, гектар	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама	Урман хуҗалыгын алып бару режимы
1	2	3	4	5	6	7
1. Гамәлдәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре						
1.	Табигать һәйкәле «Лубян елгасы» региональ әһәмияттәге Татарстан АССР Министрлар Советының 24.04.1989 № 167 карары һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 29.03.2019 № 237 карары	117	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә, Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	Комплекслы (биологик-гидрологик)	Ямьле елганың 200 метрлы сак зонасы бар. Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән хайваннарның (имезүчеләр, кошлар, балыклар, умырткасызлар) һәм үсемлекләрнең (орлыкландырылган бүлек) табигый резерваты.	Тоташ һәм сайланма кисүләр үткәрү тыела, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү максатларында гына рөхсәт ителә; авыл хуҗалыгын алып бару тыела, печәнлек һәм умартачылыктан кала; капиталь төзелеш объектларын төзү һәм файдалану тыела, чыбыклы объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш; урманнарны саклау һәм яклау өчен агулы химик препаратларны куллану тыела.
2. Проектлана торган махсус сакланылучы табигать территорияләре						
Проектланмый						

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертелергә тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хуҗалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланыла торган урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисү барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган җир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәҗәдә табигый җимерелү нәтиҗәләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очрый торган һәм нәзберек булган тереклек организмнары төрләренең потенциаль тереклек итү урыннары булып тора. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланылырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 6 нчы таблицада чагылдырылды.

6 нчы таблица

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәне. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча ачыкланырга мөмкин. Коры җәйдә су агымы кибәргә мөмкин	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 метр (алга таба – м), вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәненнән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәҗбүри

т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертелергә тиеш.
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дәвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәҗәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0.5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлеге 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлеге кимендә 20° булган очракта	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр,	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар җыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә

т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	дюналар, таш чәчелгән урыннар	алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин	
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны мәйданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы мәйданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якын яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкә-ләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, җиме-рек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйле булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известь-ташлар күренергә мөмкин	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлеге кимендә 20 м буфер зонасы билгеләнә.
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган урыннар: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас 50 куб.метр/гектардан азрак.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Аунак агачлар һәм җил аударган агач-туфрак комплекслары тупланган	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунаклар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Җил аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтиҗәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукыган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м	Диләнке эшләгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш

т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, җыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм җыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәҗә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм җилгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм җыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының җыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлҗимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренең яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәҗәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә тереклекияләренең җыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлеге кимендә 50 м буфер зонасын билгеләргә кирәк
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә җилгә каршы торучанлыкны, бөҗәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 м зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге – 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк

т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		махсус кыйммәткә ия	булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтиҗәләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин
19	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Яклый торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама 7 нче таблицада китерелә.

7 нче таблица

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юллар озынлыгы, км					гомуми файдаланудагы
	Барлыгы	урман хуҗалыгыныкы (типлары буенча)				
		I тип	II тип	III тип	Җәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы	92	-	-	42	42	50
шул исәптән:						
а) автомобиль	92	-	-	42	42	50
алардан:						
каты түшәмәле	6	-	-	-	-	6
грунтлы, шул исәптән:	86	-	-	42	42	44
ел әйләнәсе кулланыла торган	44	-	-	-	-	44

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хуҗалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Квартал ызаннарының озынлыгы – 217 км.

Чик ызаннарның озынлыгы – 42 км.

Җирдән катнаш файдаланучылар белән чик озынлыгы – 120 км. Квартал баганалары 315 данә күләмендә.

Урман инфраструктурасының гамәлдәге объектларыннан 88 км озынлыкта квартал кичүләрен һәм чокырларны чистарту һәм 15 данә күләмендә квартал баганаларын кую (алмаштыру) таләп ителә.

Урманчылыкта үскән һәм чүп-чардан арындырылган квартал юллары аларның гомуми озынлыгының 34 процентын тәшкил итә, чиктәш булып торган һәм чистартуны таләп итә торганнары – 33 процент.

Урман инфраструктурасы объектларын төзү өчен чараларны проектлау тәртибендә урман корылышы квартал ызаннарын 4 м киңлеккә кадәр чистартуны, ә чиктәш ызаннарны 2 м киңлеккә кадәр чистартуны күздә тота.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясы нигезендә яклаучы урманнарда, шулай ук Кодекста һәм бүтән федераль законнарда каралган очракларда агач эшкәртү инфраструктурасы булдыру тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү буенча файдаланылган җирләр рекультивацияләнергә тиешле.

Урманчылык территориясендә урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган чираттагы объектлар бар:

Электр тапшыру чыбыклары – 10 км.

Чыбыклы объектларның гомуми озынлыгы 10 км тәшкил итә.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан җирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча файдаланылган җирләр рекультивацияләнергә тиешле.

Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре нигезендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган башка очракларда РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше нигезендә урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус саклана торган табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелә.

3 нче карта-схема

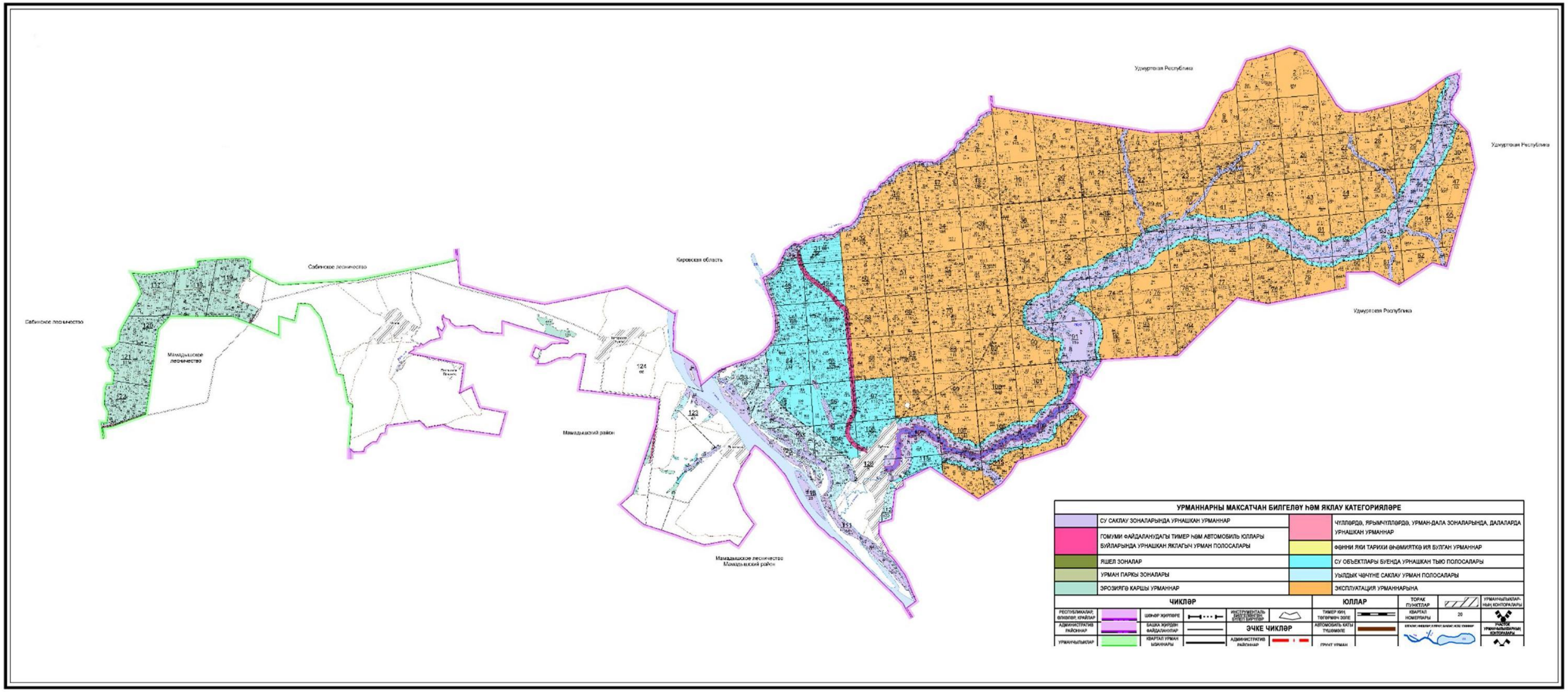

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ Урман кодексының 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлеп рөхсәтле файдалану төрләре 8 нче таблицада күрсәтелә.

8 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4
1. Агач әзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1 - 126	13022
	Җәмгысе		13022
2. Терлек азыгы әзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары) Тыела: МСТТ, урманнардагы махсус саклана торган кишәрлекләрдә	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44,47, 49-52,67-70,75-80,86-88,92-94, 99-101; Әлеге кварталларның бер өлеше:1,3,4,6-10,15-17, 20-25,27-32,36-42,45,46,48,53-66, 71,73,74,81-85,89-91,95-98,102-104,107-110,113-115,117-122,124	10298
	Җәмгысе		10298
3. Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары) Тыела: МСТТ	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
	Җәмгысе		12905
4. Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәре җыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары) Тыела: МСТТ	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
	Җәмгысе		12905
5. Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары) Тыела: МСТТ, урман-парк зоналары, яшел зоналар, әгәр эшчәнлекнең әлеге төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисү яки аучылык	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
	Җәмгысе		12905

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4
инфраструктурасы объектларын булдыруга китереп чыгармаса, шәһәр урманнары.			
6. Авыл хуҗалыгын алып бару (РФ Урман кодексының 25,38 статьялары), һәвәскәр балыкчылыктан тыш, балыкчылыкны гамәлгә ашыру (25 статьяның 6.1 пункты) Тыела: МСТТ, урманнарда махсус саклана торган табигать территорияләре, су саклау зоналары, печән чабу һәм умартачылыктан тыш	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44,47, 49-52,67-70,75-78,86-88,93,94, 99,100; Әлеге кварталларның бер өлеше:1,3,4,6-10,15-17, 20-25,27-32,36-42,45,46,48,53-66, 71,73,74,79-85,89-92,95-98,101, 102-104,107-110,113-115, 117-122,124	9520
	Җәмгысе		9520
7. Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1 - 126	13022
	Җәмгысе		13022
8. Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары) Тыела: МСТТ	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
	Җәмгысе		12905
9. Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: яклагыч урманнар, эксплуатация урманнарындагы махсус саклана торган кишәрлекләр	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44, 50-52,69,70,75-78,87,88,93,94, 99,100 Әлеге кварталларның бер өлеше: 1,3,4,6-10,15-17, 20-25,27-30,32,36-42,45-47,53-65, 68,71-74,79-82,86,89-92,98,101, 102,107-110,114,115	7727
	Җәмгысе		7727
10. Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 39 статьялары) Тыела: МСТТ	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
	Җәмгысе		12905
10.1 Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары). Тыела: МСТТ, махсус саклана торган табигать территорияләре – яр саклаучы урманнар	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1,2,4-6,8-14,18-21,23,26,33-38,43, 44, 47,49-54,67-71,75-80,86-89, 92-94,97-101,105,112,117-122 Әлеге кварталларның бер өлеше: 3,7,15-17,22, 24,25,27-32,39-42,45,46,48,55-66, 72-74,81-85, 90, 91, 95,96,102-104, 106-111,113-115,123-126	12185
	Җәмгысе		12185
11. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44,47, 49-52,67-70,75-80,86-88,92-94, 99-101; Әлеге кварталларның бер өлеше: 1,3,4,6-10,15-17, 20, 21, 23-25,27-32,36-38,40-	9701

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4
статьялары) Тыела: МСТТ, урман-парк зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары; РФ Урман кодексының 114 статьясы нигезендә, җир асты байлыкларын геологик өйрәнү урман-парк зоналарында рөхсәт ителә.		42,45, 46, 48,53-66, 71,73,74,81-85,89-91, 95-98,102,103,107-110,114,115	
		Җәмгысе	9701
12. Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары) Рөхсәт ителә: урманнарның саклык полосаларында һәм, махсус саклана торган урман кишәрлекләре булмаса, эксплуатацияләнә торган урманнарда	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44, 50-52,69,70,75-78,87,88,93,94, 99,100; Әлеге кварталларның бер өлеше:1,3,4,6-10,15-17, 20-25,27-30-32,36-42,45-49,53-65, 67,68,71-74,79-82,85,86,89-92, 96-98,101,102,107-110, 114,115,124	7788
12.1. Гидротехника корылмалары төзү		12 пункттан урманчылык территориясенең калган өлеше	5234
13. Чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары)	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1 - 126	13022
		Җәмгысе	13022
14. Агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары) Тыела: яклагыч урманнар, эксплуатация урманнарындагы махсус саклана торган кишәрлекләр	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	2,5,11-14,18,19,26,33-35,43,44, 50-52, 69,70,75-78,87,88,93,94, 99,100; Әлеге кварталларның бер өлеше:1,3,4,6-10,15-17, 20-25, 27-30,32,36-42,45-47,53-65, 68,71-74,79-82,86,89-92,98,101, 102,107-110,114,115	7727
		Җәмгысе	7727
15. Дини эшчәнлек башкару (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары) Тыела: МСТТ	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	1-101,103-105,111,112,116-126; Әлеге кварталларның бер өлеше: 102,106-110,113-115	12905
		Җәмгысе	12905

2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм яңадан торгызу нормативлары

2.1. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы әзерләү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы әзерләү эшкуарлык эшчәнлеге максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (җылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында каралган искәрмәле очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяҗларын яки муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен агач материалы әзерләүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы әзерләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлеге 8 нче таблицада күрсәтелә.

Диләнкедә (урман кишәрлегенең кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) агач материалы әзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 статьясы):

1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

3) РФ Урман кодексының 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендәге теләсә нинди яшьтәге урман утыртмаларын.

Агач материалы әзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр Россия Федерациясе Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында агач әзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренең әйләнә-тирәлекне хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәэмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ Урман кодексының 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, әзерләнгән агач

материалын алып чыгу агач материалы әзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә әзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы әзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 9 нчы таблицада китерелә.

Әлеге урман хуҗалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 10 нчы таблицада китерелә.

9 нчы таблица

Урман хуҗалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Яклаучы урманнар														
Яклагыч урман категорияләре – Су саклау зоналарында урнашкан урманнар														
Хуҗалык бүлемтеге – Чыршы														
Барлыгы хисапка кертелгән	3	0,7											3	0,7
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгән	2	0,2											2	0,2
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Каен														

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча												
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Барлыгы хисапка кертелгән	28	5,6					1	0,2	6	1,5	12	2,6	9	1,3
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		16						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	19	0,9					1	0,1	6	0,4	12	0,4	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган дилянке күләме:														
Тамыр	2	0,1												
Матди кыйммәткә яраклы		0,1												
Эшкә яраклы		0,1												
Хуҗалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	20	4,9					3	0,9	6	1,5	5	1,3	6	1,2
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		18						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	14	0,9					3	0,3	6	0,4	5	0,2	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган дилянке күләме:														
Тамыр	1	0,1												
Матди кыйммәткә яраклы		0,1												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Юкә														
Барлыгы хисапка кертелгән	1	0,3									1	0,3		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-										15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	1	-									1	-		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган дилянке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Тирәк культуралары														
Барлыгы хисапка кертелгән	3	0,7											3	0,7
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Якланганлык категориясе буенча җәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	57	12,4												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		15												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	34	1,8												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	3	0,2												
Матди кыйммәткә яраклы		0,2												
Эшкә яраклы		0,1												
Яклагыч урман категорияләре – эрозиягә каршы урманнар														
Хуҗалык бүлемтеге – Нарат														
Барлыгы хисапка кертелгән	23	8,6					7	3,7	4	1,4	2	0,6	10	2,9
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	13	1,6					7	1,1	4	0,4	2	0,1	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә														

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
торган диләнке күләме:														
Тамыр	1	0,2												
Матди кыйммәткә яраклы		0,1												
Эшкә яраклы		0,1												
Хуҗалык бүлемтеге – Чыршы														
Барлыгы хисапка кертелгән	23	6,4							6	1,9	6	1,8	11	2,7
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13								25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	12	0,8							6	0,5	6	0,3	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	1	0,1												
Матди кыйммәткә яраклы		0,1												
Эшкә яраклы		0,1												
Хуҗалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	24	5,0					6	1,6					18	3,4
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		10						30						-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	6	0,5					6	0,5					-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	1	0,1												
Матди кыйммәткә яраклы		0,1												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Соры зирек														
Барлыгы хисапка кертелгән	2	0,4											2	0,4
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
			1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнкe күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Юкә														
Барлыгы хисапка кертелгән	27	6,4							6	1,7	1	0,3	20	4,4
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		7								25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	7	0,4							6	0,4	1	-	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнкe күләме:														
Тамыр	1	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Якланганлык категориясе буенча җәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	99	26,8												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	38	3,3												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнкe күләме:														
Тамыр	4	0,4												
Матди кыйммәткә яраклы		0,3												
Эшкә яраклы		0,2												
Яклагыч урманнар категориясе – урманнарны саклау полосаларында урнашкан урманнар														
Хуҗалык бүлемтеге – Нарат														
Барлыгы хисапка кертелгән	3	0,8											3	0,8

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Якланганлык категориясе буенча җәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	3	0,8												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Яклагыч урман категориясе – су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары														
Хуҗалык бүлемтеге – Нарат														
Барлыгы хисапка кертелгән	97	31,2					15	6,9	20	7,7	18	6,3	44	10,3
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		16						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	53	5,0					15	2,1	20	1,9	18	1,0	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	6	0,5												
Матди кыйммәткә яраклы		0,4												

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Эшкә яраклы		0,3												
Хуҗалык бүлемтеге – Чыршы														
Барлыгы хисапка кертелгән	1	0,2											1	0,2
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгән	44	6,5									6	1,1	38	5,4
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		3										15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	6	0,2									6	0,2	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Каен														
Барлыгы хисапка кертелгән	141	28,2					14	3,5	50	10,8	56	10,8	21	3,1
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	120	5,4					14	1,1	50	2,7	56	1,6	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
тамыр	12	0,5												
Матди кыйммәткә яраклы		0,4												
Эшкә яраклы		0,2												
Хуҗалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	48	10,5					3	0,8	15	3,6	16	3,4	14	2,7
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		15						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	34	1,6					3	0,2	15	0,9	16	0,5	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	3	0,2												
Матди кыйммәткә яраклы		0,2												
Эшкә яраклы		0,1												
Хуҗалык бүлемтеге – Кара зирек														
Барлыгы хисапка кертелгән	48	6,4											48	6,4
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		-												-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	-	-											-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Юкә														
Барлыгы хисапка кертелгән	35	9,9					1	0,4			4	1,2	30	8,3
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		3						30				15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	5	0,3					1	0,1			4	0,2	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	1	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Якланганлык категориясе буенча җәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	414	92,9												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	218	12,5												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	22	1,2												
Матди кыйммәткә яраклы		1,0												
Эшкә яраклы		0,6												
Яклаучы урманнар категориясе – уылдык саклаучы урман полосалары														
Хуҗалык бүлемтеге – Тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгән	7	1,3									2	0,4	5	0,9
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		8										15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	2	0,1									2	0,1	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Хуҗалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	4	0,8									1	0,2	3	0,6
Гомуми запастан урт. сайлап алу		-										15		-

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
проценты														
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	1	-									1	-	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Якланганлык категориясе буенча җәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	11	2,1												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		5												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	3	0,1												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Яклаучы урманнарда барлыгы сайланма кисүләр														
Барлыгы хисапка кертелгән	584	135,0												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	293	17,7												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	29	1,8												
Матди кыйммәткә яраклы		1,5												
Эшкә яраклы		0,9												
шул исәптән хуҗалыклар буенча:														

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Ылыслы														
Барлыгы хисапка кертелгән	150	47,9												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		15												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	78	7,4												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	8	0,8												
Матди кыйммәткә яраклы		0,6												
Эшкә яраклы		0,5												
Каты яфраклы														
Барлыгы хисапка кертелгән	53	8,0												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		4												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	8	0,3												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	-	-												
Матди кыйммәткә яраклы		-												
Эшкә яраклы		-												
Йомшак яфраклылар														
Барлыгы хисапка кертелгән	381	79,1												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	207	10,0												
Уртача кабатлану чоры														
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	21	1,0												

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Матди кыйммәткә яраклы		0,9												
Эшкә яраклы		0,4												

10 нчы таблица

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Хуҗалык бүлемтеге һәм өстенлек итүче токым	Урман үсемлекләре белән капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгергән һәм картайган утыртмалар запасы, мең куб.метр	1 га эксплуатация фондына уртача запасы, куб.метр	Тамыр массасының уртача үсеше, мең куб.метр	Кисентенең яше	Тоту өчен исәпләнгән диләнкеләр, мең куб.метр				Киңәш ителә торган диләнке хисабы					Эксплуатация фондыннан файдалану еллары саны	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, гектар	
		үрентеләр	Урта яшьле		Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган												Матди кыйммәткә әйләндерелә					
			Барлыгы	хисапка кертелде		Барлыгы	ш.и. картайган				яшь классы	эзлекле файдалануда	2 нче яшькә караучы	1 нче яшькә караучы	Интеграл	Мәйданы, гектар	Тамыр запасы, мең куб.метр	Барлыгы	шул исәптән	файдаланып булмый торганнан		Өлгереп килүче	өлгергән һәм картайган
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Диләнкедәге тоташ кисүләр – мәйданы, гектар Урманнарның максатчан билгеләнеше: эксплуатацияләнә торган урманнар																							
Нарат	2750	451	885	885	1070	344	18	131,7	383	15,0	81/V	31	38	35	27	31	12,0	10,6	8,6	81	11	1531	270
Чыршы	860	615	242	242	1	2		0,4	205	4,0	81/V	10										35	3
Карагай	105	1	104	104						0,5	81/V	1										97	
Биек кәүсәле имән	5	5									101/VI												
Өрәңге	13	11	2								61/VII												
Каен	2204	171	248	68	434	1351	26	310,4	230	7,5	61/VII	34	62	89	64	62	14,2	12,5	6,4	51	22	68	1165
Усак	639	258	27	28	28	326	247	86,7	266	2,5	41/V	14	13	18	14	13	3,4	2,7	1,1	41	25	28	224

Хуҗалык бүлемтегә һәм өстенлек итүче токым	Урман үсемлекләре белән капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгергән һәм картайган утыртмалар запасы, мең куб.метр	1 га эксплуатация фондына уртача запасы, куб.метр	Тамыр массасының уртача үсеше, мең куб.метр	Кисентенең яше	Тоту өчен исәпләнгән диләнкеләр, мең куб.метр				Киңәш ителә торган диләнке хисабы					Эксплуатация фондыннан файдалану еллары саны	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, гектар	
		үрентеләр	Урта яшьле		Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган					яшь классы	эзлекле файдалануда	2 нче яшькә караучы	1 нче яшькә караучы	Интеграл	Мәйданы, гектар	Тамыр запасы, мең куб.метр	Матди кыйммәткә әйләндерелә				Өлгереп килүче	өлгергән һәм картайган
			Барлыгы	хисапка кертелде		Барлыгы	ш.и. картайган											Барлыгы	шул исәптән	файдаланып бүлмый торганнан			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Соры зирек	7	2	2	2	3						$\frac{41}{\text{V}}$											2	3
Юкә	723	305	51	2	12	355	124	109,3	308	2,7	$\frac{61}{\text{VII}}$	11	12	18	13	11	3,4	3,0	1,6	53	32	2	257
Тирәк культуралары	1					1		0,2	218		$\frac{31}{\text{VII}}$												1
Таллык	1	1									$\frac{5}{\text{V}}$												1
Эксплуатация урманнары һәм тоташ кисүләр буенча җәмгысе																							
	7308	1820	1561	1331	1548	2379	415	638,7		32,2						117	33,0	28,8	17,7	61		1763	1924
Шул исәптән: Ылыслы																							
	3715	1067	1231	1231	1071	346	18	132,1		19,5						31	12,0	10,6	8,6	81		1663	273
Каты яфраклы																							
	18	16	2																				
Йомшак яфраклылар																							
	3574	736	328	100	477	2033	397	506,6		12,7						86	21,0	18,2	9,1	50		100	1650
Куаклыклар																							
	1	1																					1

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

11 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструк-ция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманнарның максатчан билгеләнеше: Яклаучы урманнар									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	143	92					235
		мең куб.метр	9,8	8,0					17,8
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	15	6					21
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,0	0,5					1,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,4					1,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	28	8					36
		мең куб.метр	1,8	0,5					2,3
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	3	1					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,1					0,3

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
Өстенлек итүче токым – Карагай									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3						3
		мең куб.метр	0,2						0,2
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Өстенлек итүче токым – Эрбет агачы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1						1
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел	15						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Ылыслы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	175	100					275
		мең куб.метр	11,9	8,5					20,4
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	18	7					25
	Сайлана торган запас:								

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тамыр	мең куб.метр	1,2	0,6					1,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,9	0,4					1,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,6	0,3					0,9
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Каты яфраклы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	127		32			161
		мең куб.метр	0,1	6,0		1,4			7,5
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10		10			

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструк-ция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	13		3			16
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,6		0,1			0,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,5		0,1			0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,3		-			0,3
Өстенлек итүче токым – Усак									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1						1
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	5					9
		мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	-					-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Йомшак яфраклы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	7	132		32			171
		мең куб.метр	0,4	6,3		1,4			8,1
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	13		3			16
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,6		0,1			0,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,5		0,1			0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,3		-			0,3
Яклагыч урманнар буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	184	232		32			448
		мең куб.метр	12,4	14,8		1,4			28,6
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	18	20		3			41
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,2	1,2		0,1			2,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,9	0,9		0,1			1,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,6	0,6		-			1,2
Урманнарның максатчан билгеләнеше: эксплуатацияләнә торган урманнар									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	269	692					961
		мең куб.метр	14,7	53,8					68,5
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	27	46					73
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,5	3,6					5,1

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,1	3,1					4,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,7	2,2					2,9
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	225	97					322
		мең куб.метр	10,5	6,3					16,8
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	22	10					32
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,0	0,6					1,6
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,7	0,5					1,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,4	0,3					0,7
Өстенлек итүче токым – Карагай									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		55					55
		мең куб.метр		4,7					4,7
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар		4					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр		0,3					0,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр		0,2					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		0,2					0,2
Ылыслы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	494	844					1338
		мең куб.метр	25,2	64,8					90,0
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	49	60					109
	сайлана торган запас:								

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструк-ция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тамыр	мең куб.метр	2,5	4,5					7,0
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,8	3,8					5,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,1	2,7					3,8
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	48	36		42			126
		мең куб.метр	1,4	1,8		2,0			5,2
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10		10			
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	5	4		4			13
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,2		0,2			0,6
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,2		0,2			0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1		0,1			0,2
Өстенлек итүче токым – Усак									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	34						34
		мең куб.метр	1,0						1,0
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	3						3
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Өстенлек итүче токым – Юкә									

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструк-ция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	5						5
		мең куб.метр	0,2						0,2
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	1						1
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Йомшак яфраклы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	87	36		42			165
		мең куб.метр	2,6	1,8		2,0			6,4
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	9	4		4			17
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,2		0,2			0,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,2		0,2			0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1		0,1			0,2
Файдаланыла торган урманнар буенча барлыгы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	581	880		42			1503
		мең куб.метр	27,8	66,6		2,0			96,4
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	58	64		4			126
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	2,8	4,7		0,2			7,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	2,0	4,0		0,2			6,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,1	2,8		0,1			4,0

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструк-ция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманчылык буенча барлыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	412	784					1196
		мең куб.метр	24,5	61,8					86,3
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	42	52					94
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	2,5	4,1					6,6
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,9	3,5					5,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,2	2,5					3,7
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	253	105					358
		мең куб.метр	12,3	6,8					19,1
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	25	11					36
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,2	0,7					1,9
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,5					1,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
Өстенлек итүче токым – Карагай									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3	55					58
		мең куб.метр	0,2	4,7					4,9
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	4					4
	Сайлана торган запас:								

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,3					0,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,2					0,2
Өстенлек итүче токым – Эрбет агачы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1						1
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел	15						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Ылыслы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	669	944					1613
		мең куб.метр	37,1	73,3					110,4
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	67	67					134
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	3,7	5,1					8,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	2,7	4,2					6,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,7	3,0					4,7
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел	10						

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Каты яфраклы хуҗалык буенча җәмгысе									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-						-
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	50	163		74			287
		мең куб.метр	1,5	7,8		3,4			12,7
2.	Кабатлану чоры	ел	10	10		10			
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	5	17		7			29
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,8		0,3			1,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,7		0,3			1,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,4		0,1			0,5
Өстенлек итүче токым – Усак									
1.	Урман таләпләре буенча	гектар	35						35

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	1,1						1,1
2.	Кабатлану чоры	ел	10						
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	3						3
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
			Өстенлек итүче токым – Юкә						
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	9	5					14
		мең куб.метр	0,4	0,3					0,7
2.	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	1	-					1
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
			Йомшак яфраклы хуҗалык буенча җәмгысе						
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	94	168		74			336
		мең куб.метр	3,0	8,1		3,4			14,5
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	9	17		7			33
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,8		0,3			1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,7		0,3			1,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,4		0,1			0,5

т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Җәмгысе
			сирәкләп кисү	аркылы кисү	яңартып кисү	рәвешен үзгәртеп кисү	реконструкция кисүләре	берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Барлыгы									
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	765	1112		74			1951
		мең куб.метр	40,2	81,4		3,4			125,0
2.	Кабатлану чоры	ел							
3.	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	76	84		7			167
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	4,0	5,9		0,3			10,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	2,9	4,9		0,3			8,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,7	3,4		0,1			5,2

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлыгының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары боерык нигезендә 12 нче таблицада китерелә.

12 нче таблица

Урманны тәрбияви кисүләрнең яшь чорлары

Урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында уздырыла торган кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
Тоныкландырып кисүләр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
Чистартып кисүләр	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
Сирәкләү	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
Аркылы кисүләр	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклыгын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Тәрбияви кисү режимының нормативлары

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2Б
	нарат җиләкле (II-I)	5-10	0,8 0,6	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) С (1-2) Б

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Сирәкләү: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Аркылы кисүләр: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Аркылы кисүләр: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
кадәр яфраклы катнашмалы	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8 0,6	20-30 10-12	0,8 0,7	20-25 15-20	(9-10) Нарат (1-+) Каен
	кара җиләкле (I-II)	5-10	0,9 0,7	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Нарат (1-2) Каен
	озын мүкле (III)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8Нарат 2Каен
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) Нарат (2-3) Каен
	нарат җиләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) Нарат (1-2) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) Нарат (0-2) Каен
	кара җиләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) Нарат (1-3) Каен
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) Нарат (2-4) Каен
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашындагы наратлы-яфраклы	нарат җиләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) Нарат (2-4) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) Нарат (1-4) Каен
	кара җиләкле (I-II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) Нарат (2-4) Каен
	озын мүкле (III)	4-6	0,8	25-35	0,8	20-30	(5-7)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Сирәкләү: кисү ешлыгы, запасы буенча процентлы	Аркылы кисүләр: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Аркылы кисүләр: кисү ешлыгы, запасы буенча процентлы	Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
			0,6	10-15	0,6	15-20	Нарат (3-5) Каен
1.3. Яфраклы-наратлы (яфраклылар 7 берәмлектән артык, агачлар саны җитәрлек булганда 3 берәмлектән ким нарат)	Нарат җиләкле	3-5	-				(5-8) Нарат (2-5) Каен
	катлаулы	3-5	-				(6-9) Нарат (1-4) Каен
	кара җиләкле	4-6					(5-8) Нарат (2-5) Каен
	озын мүкле	4-7			-		(4-7) Нарат (3-6) Каен
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агачлар катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Чыршы (0-1) Каен (Усак)
	кара җиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.2. Арасында чыршы өстенлек итә торган чыршы-яфраклы агачлар: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы агач	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Чыршы (0-1) Каен (Усак)
	кара җиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(Усак)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашындагы чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара җиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	юк чикләнми 0,4	юк чикләнми 6-10	юк чикләнми 0,5	юк чикләнми 8-12	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара җиләкле (I-II)	4-6	юк чикләнми 0,5	30-40/100 8-10	юк чикләнми 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Чыршы (2-3) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6					(>4) Чыршы (<6) Каен (Усак)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы һ.б.
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы һ.б.
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы һ.б.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы һ.б.
	Елга буйларында үсә торган, эре, үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, һ.б. токымнар
3.2. Арасында	Саф имәнлекләр-	4-6	0,7	30-40	0,8	20-35	(7-9) Имән

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	урман чикләвеге (II-I)		0,5	10-15	0,6	15-20	(1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы һ.б.
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы һ.б.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы һ.б.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Имән (1-3) Кара зирек, башка токымнар
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Елга буйларында үсә торган, эре, үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Имән (3-4) Кара зирек, башка токымнар.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен җитәрлек дәрәҗәдә имән катнаша торган	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4					(5-7) Имән (3-5) башка токымнар
	Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Елга буйларында үсә торган, эре, үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Имән (3-6) Кара зирек, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат җиләкле-чәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
	кара җиләкле, вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (Нарат)
	кара җиләкле, киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (Нарат)
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар,	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча процентлары	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча процентлары	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
башка токымнар	кара җиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
5. Усак утыртмалары							
5.1. Төп үсемлекләр: чиста һәм башка токымнар катнаша торган	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
	кара җиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Сирәкләү: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Аркылы кисүләр: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Аркылы кисүләр: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	кара җиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Саф чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, башка токымнар.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Сирәкләү: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Аркылы кисүләр: тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Аркылы кисүләр: кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, һ.б. токымнар
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, һ.б. токымнар
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка токымнар.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы, имәе, башка токымнар.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы, имәе, башка токымнар.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Саф чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	кара җиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	кара җиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар катнашында	Елга буенда үсә торган-зур үләнле кара зиреклекләр (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән
	Кара зиреклек сазлыклы-зур үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Кара зирек, башк. ток.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-зур үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Кара зирек, (2-4) Чыршы, Имән, башка токымнар.
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәҗәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык киму куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7 процентка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Урманчылык һәм кишәрлекләрдәге урманчылыклар буенча барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 14 нче таблицада китерелә.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 38.4 мең куб.метр файдаланырга яраклы агач материалы тәшкил итә. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларны кисү өлешенә 79 процент, урманнарны караганда урман утыртмаларын кисү өлешенә файдалана алырлык запасның гомуми күләменнән 21 проценты туры килә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганакларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

14 нче таблица

Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы - гектар, запасы - мең куб.метр

Токымнар төркеме	Агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителә торган күләме															
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә				Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә				Барлыгы			
	Мәйданы	запасы			Мәй-даны	запасы			Мәй-даны	запасы			Мәй-даны	запасы		
		Тамыр	Матди кыйм-мәткә яраклы	Эшкә яраклы		Тамыр	Матди кыйм-мәткә яраклы	Эшкә яраклы		Тамыр	Матди кыйм-мәткә яраклы	Эшкә яраклы		Тамыр	Матди кыйм-мәткә яраклы	Эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	14	15	16	17	18	19	20	21
Урманчылык буенча барлыгы (кишщрлек урманчылыкларына бүлмичә)																
Ылыслы	39	12,8	11,2	9,1	134	8,8	6,9	4,7	-	-	-	-	173	21,6	18,1	13,8
Каты яфраклылар	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклылар	107	22,0	19,1	9,5	33	1,4	1,2	0,5	4	0,2	-	-	144	23,6	20,3	10,0
Җәмгысе	146	34,8	30,3	18,6	167	10,2	8,1	5,2	4	0,2	-	-	317	45,2	38,4	23,8

2.1.4. Кисентеләрнең яше

Урман утыртмалары кисентеләренең «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яшьләре 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән яклаучы урман категорияләре	Хуҗалык бүлемтекләре һәм аларга керә торган, өстенлек итүче токымнар	Бонитет классылары	Кисен-теләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Ылыслы-киң яфраклы урманнар Урман районы: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы әзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары 16 нчы таблицада китерелә.

16 нчы таблица

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә
төп оештыру-техник элемент параметрлары

т/с	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	Сайланма кисүләр ешлыгы, процент		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар		
	Яклаучы урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	50	
	Төркемле-сайланма кисүләр	25	
	Дәвамлы-эзлекле кисүләр	20	
	Тигез-эзлекле кисүләр	25	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	15	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	15	
	Эксплуатация урманнары:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	100	
	Төркемле-сайланма кисүләр	50	
	Дәвамлы-эзлекле кисүләр	40	
	Тигез-эзлекле кисүләр	50	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	30	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	30	
3.	Сайланма кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәҗәдәге мәйданы, гектар		
	нарат, карагай		20
	чыршы, пихта		20
	орлыктан яңартылганда имән		5
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка		
	каты яфраклы		20

т/с	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	йомшак яфраклылар		25
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
4.	Тоташ кисүләрдәге диләнкеләрнең чик дәрәҗәдәге киңлеге, м		
	нарат, карагай		200
	чыршы, пихта		200
	орлыктан яңартылганда имән		100
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		200
	йомшак яфраклылар		250
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел		
	нарат, карагай		4
	чыршы, пихта		3
	орлыктан яңартылганда имән		4
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		4
	йомшак яфраклылар		2
6.	Кисүне кабатлану чоры, ел		
	Ирекле-сайланма кисү	8-30	
	Төркемле-сайланма кисү	8-30	
	Дәвамлы-эзлекле кисү	30-40	
	Тигез-эзлекле кисү	4-8	
	Төркемле-эзлекле кисү	30-40	
	Полоса аша эзлекле кисү	4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны		
	диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда		4 артык түгел
	диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда		3 артык түгел
	диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда		2 артык түгел
	диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		1
8.	Төяү пунктлары, җитештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми мәйдан (диләнкенең гомуми мәйданыннан)		
	- алга таба ясалма урман торгызып		чикләнми
	Мәйданы 10 гектардан артык булган диләнкеләрдә	кимендә 3 процент	кимендә 5 процент
	- сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен		кимендә 15 процент
	- туфракка зыян салып		кимендә 3 процент
	10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында:		
	- алга таба яңартып		0,4 гектарга кадәр
	- алдан торгызып		0,3 гектарга кадәр
	- эзлекле кисүләрдә	0,3 гектарга кадәр	
	- сайланма кисүләрдә	0,25 гектарга кадәр	
9/	Сөйрәмә җир трассалары һәм диләнкедәге юллар мәйданы (диләнке мәйданыннан проценты)	кимендә 15 процент	кимендә 20 процент
	- күп операцияле техника кулланып		30 процентка кадәр

т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	- алга таба ясалма урман торгызып		чикләнми

2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары

Урманнарны торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 4 декабрендәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба - Урманнарны торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары шулай ук Урманнарны торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән җайга салына.

2.1.7. Урманнардан агач материалы әзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын әзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хуҗалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлеген бирмичә агач материалын әзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хуҗалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән агач материалы әзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утырмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм әзер гачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, агачны урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә әзерләгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның әлеге пунктта күрсәтелгән чорларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренең (токымнарының) агач материалын әзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы әзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак җәнлекләрнең качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу чорларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм

агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) чорны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы әзерләү өчен урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер әзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Чәер әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлаштырыла.

Чәер әзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы әзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хуҗалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеге, урманнардан чәер әзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

17 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең гектар

т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	җәмгысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1	кирт салуга җәлеп ителмәгәне	-	-	-
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренең исемлекләре 8 нче таблицада күрсәтелә.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 18 нче таблицада китерелә.

18 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	5,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	20,0
3.	Озын корыган ботак	меңкуб.метр	1,0
4.	Ботаказык	тонна	30,0
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	2,0
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,1
7.	Мунчала	тонна	0,5

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (әзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану чорлары урман кишәрлегенең аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008

елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый җимешләр, җиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяҗлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкуарлык эшчәнлеге максатларында азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяҗларда азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлеге 8 нче таблицада күрсәтелде.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча әзерләү һәм җыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен җыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 19 нчы таблицада китерелә.

19 нчы таблица

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләгәндә һәм дару үләннәрен җыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

т/с	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренең төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
Азык-төлек ресурслары			
1.	Җиләкләр: нарат җиләге	тонна	0,5
	кура җиләге	тонна	0,5
	җир җиләге	тонна	0,3
	клубника	тонна	0,1
	кызыл бөрлегән	тонна	0,1
	миләш, шомырт	тонна	5,0
	кара җиләк	тонна	0,5
	Җәмгысе	тонна	7,0
2.	Гөмбә: ак	тонна	1,0
	майлы	тонна	2,0
	ал гөмбә	тонна	1,0
	кызыл гөмбә	тонна	3,0

т/с	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренең төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
	каен гөмбәсе	тонна	10,0
	гөреждәләр	тонна	1,0
	сары гөмбә	тонна	1,0
	этәч гөмбәсе	тонна	1,0
	баллы гөмбә	тонна	3,0
	Җәмгысе	тонна	23,0
3.	Чикләвек: урман чикләвеге	тонна	1,0
4.	Агач соклары: каен	тонна	10,0
	Дару чималы		
5.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләне, сәдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	0,5 (коры хәлендә)

Җиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 90 процентына кадәр өлеше җирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм җыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үсемлекләрен җыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану чорлары урман кишәрлегенең аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп җибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп җибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган җирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә

20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага әзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләрне тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын әзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләрне торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр җыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр җыйган очракта – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектә булган урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше нигезендә урманнарны азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктында каралган очраклардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәрге чорга төзелә.

Урман кишәрлеген файдалануга алу шартнамәсенең вакыты урман хуҗалыгы регламентында урманнардан файдалану буенча каралган чорга туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хуҗалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хуҗалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хуҗалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый җайга салу Россия ТРЭМның «Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган җирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия

Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан кулланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба - беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар иректе йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренең гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен үткәрелә торган биотехник чаралар күләме киләсе таблицада китерелде.

т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	2	3	4
1.	Куяннар өчен ашату мәйданнары ясау	данә	25
2.	Пошилар, кыр кәҗәләре өчен җимлекләр урнаштыру	данә	15
3.	Пошилар, кабан дуңгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/тонна	35/0,7
4.	Пошины, кыр кәҗәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	куб.метр	25
5.	Аучы манаралары урнаштыру	данә	1
6.	Ашату өчен печән әзерләү	тонна	3,0
7.	Суерлар һәм боҗырлар өчен чуер ташлыклар кору	данә	10
8.	Гөрелдәвекләр кору	данә	10
9.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	гектар	1
10.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлаглар, күрсәткечләр урнаштыру	данә	10

2.6. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан файдалану авыл хуҗалыгын алып бару Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган «Урманнардан авыл хуҗалыгын алып бару өчен файдалану кагыйдәләре һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яисә билгеләмичә, урман кишәрлеге бирмичә генә авыл хуҗалыгы алып бару өчен урманнардан файдалану исемлеге» нигезендә регламентлана.

Урманнар авыл хуҗалыгын алып бару (печән чабу, авыл хуҗалыгы

терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хуҗалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хуҗалыгы эшчәнлеге) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хуҗалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.6.1. Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

20 нче таблица

Урманнардан авыл хуҗалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

т/с	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	Сөрүлектән файдалану	гектар	-
2	Печән чабу	гектар/тонна	59/41
3	Авыл хуҗалыгы терлекләре көтү:		
	а) урманда	гектар/баш	4000/1600
	б) утлавыкларда, җәйләүләрдә	гектар/баш	20/13
4	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	– юкә (урманнарның бал бирә торган урыннары)	гектар	305
	печәнлекләрдә, аланлыкларда, агач киселгән урыннарда үләннәр	гектар	165
	б) бал продуктлылыгы:		
	- юкә	килограмм/гектар	50
	– үләннәр	килограмм/гектар	50
	в) умарта ояларын тәэмин итү мөмкинлеге	умарталык саны	300

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген башкару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлеге РФ Урман кодексында ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан күздә тотылганча файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясы) урман кишәрлекләрен бирүне таләп итә торган, ләкин урман ресурсларын алмыйча гамәлгә ашырыла, тапшырылган урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы төзелә, урман инфраструктурасын төзүгә, реконструкцияләүгә бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү рөхсәт ителә, шул исәптән капиталь булмаган төзелмәләр һәм корылмалар, территорияне төзекләндерү башкарыла (РФ Урман кодексының 13, 21, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә бәян ителгән.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнә:

1. Интенсив кулланылышлы.
2. Уртача кулланылышлы.
3. Концентрацияле ял итүгә бәйле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хуҗалык.

Рекреация эшчәнлеге буенча урманчылык урманнары уртача файдалану зонасына карый.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капиталь булмаган төзелгән, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми мәйданның 100 гектары буенча)

т/с	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона	Чикләрендәге

		Актив ял	Һава сулап йөрү	туристлык маршрутлары (1 км маршрутка)
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
2.	Биләмәләр эчендәге вак ташлы, өслеге 3 м (км) киңлегендә булган юллар	1,8	0,5	-
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	-
4.	Җәяүләп йөри торган сукмаклар (чм)	-	0,04	-
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	-
7.	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык әзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	-	-
10.	Чүп җыю җайланмалары (данә)	3,5	-	-
11.	Бәдрәфләр (данә)	0,18	-	-
12.	Спорт һәм уен мәйданчыклары, кв.метр	37	-	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, кв.метр	90	15	-
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	-
15.	Беседкалар (данә)	0,17	-	-
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, кв.метр	50	-	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлеге урманнарында хуҗалык эшчәнлеге халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендәге урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм мәйданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенең үзгәрү дәрәҗәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы – урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капиталь булмаган төзелмәләр, корылмалар исемлеге һәм

аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлеге һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлеге өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәэмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды җирләрендә дә, башка категориядәге җирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, җир кишәрлекләре – җир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

2.10. Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман җимешләрен, җиләкләрне, декоратив үсемлекләрне һәм дару үләннәрен үстерү җимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, җиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуга бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре Россия Табигат министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урмансыз җирләр, шулай ук урман булып җитешмәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын

утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган җирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлеге беткән торфлыклар һ.б.) җирләр файдаланыла.

Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәре үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү урманнарны торгызу һәм үрчетү максатларында тормышка ашырыла торган эшкуарлык эшчәнлеге булып тора.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды җирләрендә һәм башка категория җирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.12. Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану Россия Федерациясе Урман

кодексының 43 статьясы нигезендә җайга салына.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 8 нче таблицада чагылдырылган.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре файдалануга бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды җирләрендә җир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләрне башкару урман утыртмаларын кисүгә, капиталь төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, разведкалау һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану Россия Табигать министрлыгының «Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, разведкалауны һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торуны;

җитештерү эшчәнлеге барышында җимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә, файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган җирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очракларын һәм урман янгыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрен планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка җирләрдән максималь рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалан-

ганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы, «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату кагыйдәләренә һәм дәүләт яисә муниципаль мөлкәтне электрон рәвештә оештыру һәм сату турында нигезләмәгә үзгәреш кертү һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларының һәм кайбер актларының аерым нигезләмәләренең үз көчләрен югалтуын тану хакында» 2019 елның 17 октябрендәге 1341 номерлы карарлары нигезендә сатыла. РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы әзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктында 43, 45 статьяларда каралган очракларда, дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлеген файдалануга алу шартнамәсе җир асты байлыкларыннан файдалануга лицензия гамәлдә булган чорга төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кисәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары,

диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була.

Аталган агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эшләтү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңнез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Россия Федерациясе Урман кодексының 21 статьясы нигезендә чыбыклы объектларга электр тапшыру чыбыклы, элемтә чыбыклары, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка чыбыклы объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкил итүче корылмалар керә.

Урманнардан әлеге төр файдалану РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы нигезендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрне урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз җирләр, ә урман кишәрлегендә андый җирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте җирләре, янгыннан калган җирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган җирләр файдаланылырга тиеш.

Чыбыклы объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенеке була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Әлеге агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды җирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм чыбыклы объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хуҗалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка (алга таба – В) кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава чыбыклары буйлап (биналарга кертү өлешендәге тармакларыннан тыш) җир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр

ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

җир астыннан электр тапшыручы кабель чыбыклары буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, паралелль турылар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы киләсе таблицага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Көчәнешнең проектта каралган номинал классы, киловольт	Ераклыгы, метр
1 кадәр	2
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
300, 500, +/-400	30
750, +/-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренен һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренең һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләреннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләреннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегеннән төпкә кадәрге су тирәлегенең бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле рәвештә чыгара торган җир амбарлары тирәли – йомык сызыгы белән чикләнгән, әлеге объектлар территорияләреннән һәр яклап 50 м ераклыкта урнашкан җир кишәрлеге рәвешендә; продукцияне транспортка әзерләүче технологик җайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны җир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын җылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле җир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары Россия

Федерациясе Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле җир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, җир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, тоеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән җирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалыннан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция җитештерүгә бәйле булган эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән

максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз җирләр, ә урман кишәрлегендә андый җирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган җирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган җирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарга башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

Россия Федерациясе Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янгыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янгыннардан саклау РФ Урман кодексының 51 статьясы һәм 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янгыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманчылык территориясендә урманнарны янгыннардан саклауның төп төре булып җир өстендә уздырыла торган тикшерүләр тора.

Урманнарның янгын куркынычы урман фондының токым составына, урман үстерү шартларына, урман биләмәләренә килү дәрәҗәсенә, юл челтәренә һәм башка факторларга бәйле.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янгыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәэмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары Россия Табигать министрлыгының 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янгын куркынычлылыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янгын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янгыннардан саклауның нәтиҗәлелеген арттыру максатларында Рослесхозның 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янгын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Һәр квартал өчен табигый янгын куркынычының уртача классы билгеләнгән, ул аңа кергән бүлемтекләр мәйданы буенча уртача югары дип билгеләнә.

Урманчылык мәйданын табигый янгын куркынычы класслары буенча бүлүнең актыкка күрсәткечләре түбәндәге таблицада китерелгән.

Мәйданы, гектар

т/с	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Янгын чыгу куркынычы классы					Җәмгысе	Уртача класс
		I	II	III	IV	V		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	-	1131	5901	5608	382	13022	3,4
Урманчылык буенча барлыгы		-	1131	5901	5608	382	13022	
Процент		-	9	45	43	3	100	

Янгын чыгу куркынычының уртача классы тулаем алганда 3,4 тәшкил итә.

Төп мәйданын (45 процент) 3 нче класслы янгын хәтәренә ия булган урман үсентеләре тәшкил итә.

Урманнарда һава торышына карап, янгын чыгу куркынычының федераль класслары.

Урманнардагы янгын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янгын чыгу буенча куркыныч дәрәҗәсе
1	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янгынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янгынның потенциаль чыганакларын исәпкә алып, янгынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Янгынга каршы кору буенча чаралар күләме

т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
1.	Кисәтү чаралары		
1.1	Даими стендлар	данә	1
1.2	Даими плакатлар	данә	1
1.3	Кисәтүче аншлаглар	данә	2
1.4	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	1
1.5	Урманнарга килүче гражданнарның ял итү зоналарын төзекләндерү	данә	2
1.6	Авыл хуҗалыгы формированиеләре вәкилләре белән киңәшмәләр	данә	зарурлыкка карап даими
1.7	Янгын куркынычы чоры алдыннан матбугатта һәм радиода чыгышлар ясау	данә	1
2.	Янгыннар таралуны чикләү чаралары		
2.1	Янгынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	-
2.2	Культуралар, ылыслы яшь агачлар тирәли	км	4

т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
	минераллаштырылган янгынга каршы полосалар ясау		
2.3	Ызаннар, юллар буйлап һәм урман поселоклары тирәли янгынга каршы минераллаштырылган полосалар ясау	км	4
2.3	Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм аларны яңарту	км	25
2.4	Урман ызаннарын сирәкләү һәм аларны яңарту		6
3.	Юллар төзелеше		
3.1	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары төзү	км	3
3.2	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын үзгәртеп кору (ремонтлау)	км	2
4.	Дозор-сак хезмәте		
4.1	Вакытлы янгын сакчыларын яллау	кеше	2
5.	Янгыннарга каршы көрәш чаралары		
5.1	Янгынга каршы инвентарь туплау пунктларын карап тоту	данә	1
5.2	Янгынга каршы инвентарь туплау пунктлары оештыру	данә	-
5.3	Янгынга каршы тәэминат чыганакларына килү юллары (пирслар) ясау	данә	-
5.4	Ирекле янгын сүндерүче дружиналар оештыру	саны/кеше	2/12
6.	Янгынга каршы җайланмалар сатып алу		
6.1	Урман-янгын сүндерү автомашиналары	данә	1
6.2	Янгын мотопомпалары	данә	1
6.3	Басымлы янгын җиңсәләре	погонлы метр	200
6.4	кабызгыч аппаратлар	данә	0
6.5	бензин пычкылары	данә	2
6.6	Ранецлы урман янгын сүндергечләре	данә	0
6.7	Кул кораллары:		
	Көрәкләр	данә	0
	Балталар	данә	3
	тәкмәннәр	данә	7
	тырмалар	данә	0
	аркылы пычкылар	данә	0
	чиләкләр	данә	20
	эчә торган су канистралары	данә	2
	кружкалар	данә	10
	аптечкалар	данә	2
	саклагыч күзлекләр	данә	10
	респираторлар	данә	10
6.8	сабанлы тәгәрмәчле трактор	данә	2
6.9	кече урман патруле комплексы	данә	1
6.10	РДВ -1500 резин сыешлыгы	данә	1
6.11	һава өрдерү җайланмасы	данә	3
6.12	электромегафоннар	данә	2
6.13	УКВ радиостанцияләре	данә	2
6.14	чылаткычлар	килограмм	12
6.15	югары үтүчәнлекле бортлы автомобиль	данә	1
7.	Янгын чыгу куркынычын мониторинглау	мең гектар	13,0
	Ел саен урманнарны янгыннардан саклау буенча планлаштырылган чараларга чыгымнар күләме – барлыгы	мең сум	Тулаем төбәк буенча каралган
	шул исәптән:		
	- Урман янгыннарын сүндерү системалары һәм чаралар	мең сум	-//-

т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
	булдыру (ПНВ, радио-телефон элемтәсен, моторлы транспортны карап тоту, янгын сакчылары яллау)		
	- Урман янгыннарын сүндерү	мең сум	-//-
	- Авиапатруль	мең сум	-//-
	- Башка төрле чаралар (ш.и. янгынга каршы пропаганда)	мең сум	-//-

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда әһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач әзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янгыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янгыннарны сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын бетерү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 9 декабрендәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарда санитар куркынычсызлык чараларын түбәндәгеләрне үз эченә ала: урманны саклау, урман авыруларына дәүләт мониторингы, урман авырулары буенча тикшерүләр үткәрү, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды

җирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы – Татарстан Республикасы Урманнарны яклау үзәге тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать министрлыгының 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча дәүләт мониторигын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы – Татарстан Республикасы Урманнарны яклау үзәге тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман авырулары буенча дәүләт мониторигын уздыру тәртибе Россия Табигать министрлыгының 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча тикшеренүләр (алга таба – УАТ) урманнарда урман авырулары буенча дәүләт мониторингы белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман авыруларына бәйле торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман авырулары буенча тикшеренүләр үткәрү тәртибе, урман авыруларын тикшерү актының рәвеше Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге 910 номерлы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренең хәзерге санитар һәм урман авырулары буенча торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УАТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар һәм урман авырулары буенча торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман корткычларына һәм урман авыруларына каршы көрәшү, урман утыртмаларының үзләренең максатчан функцияләрен үтәвен тәэмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысыннан килгән зыянны киметү максатында Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хуҗалыгы эшләренең комплексы тасвирлана.

Махсус саклана торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны җыештыруның планлаштырылган күләмнәре 21 нче таблицада китерелә.

21 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Матди кыйммәткә әйләндерелеп булмый торган агачларны җыештыру	Җәмгысе
		барлыгы	шул исәптән			
			тоташ	сайланма		
1	2	3	4	5	6	7
Урманчылык буенча барлыгы (кишщрлек урманчылыкларына бүлмичә)						
Ылыслы						
Өстенлек итүче токым – Нарат						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	-	2	21	23
	мең куб.метр	0,1	-	0,1	1,1	1,2
Өстенлек итүче токым – Чыршы						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	21	21
	мең куб.метр	-	-	-	0,8	0,8
җәмгысе ылыслы						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	-	2	42	44
	мең куб.метр	0,1	-	0,1	1,9	2,0
Йомшак яфраклылар						
Өстенлек итүче токым – Каен						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	8	8
	мең куб.метр	-	-	-	0,3	0,3
Өстенлек итүче токым – Усак						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	6	6
	мең куб.метр	-	-	-	0,2	0,2
Өстенлек итүче токым – Юкә						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	15	15
	мең куб.метр	-	-	-	0,6	0,6
Җәмгысе йомшак яфраклы						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	29	29
	мең куб.метр	-	-	-	1,1	1,1
Урманчылык буенча җәмгысе						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	-	2	71	73
	мең куб.метр	0,1	-	0,1	3,0	3,1
шул исәптән хуҗалыклар буенча:						
Ылыслы						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	-	2	42	44
	мең куб.метр	0,1	-	0,1	1,9	2,0
Йомшак яфраклылар						
Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-	29	29
	мең куб.метр	-	-	-	1,1	1,1

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман авырулары буенча тикшерүләр акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны җайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаклары һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтиҗәләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтиҗәләре урман хуҗалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

22 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның атамасы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1.1. Урман хуҗалыгы				
1. Бер мәртәбәгә исәпләгәндә питомникларга сибү (серкәләндерү)	гектар	20	10	2
2. Орлыкларны агулау	килограмм	50	10	5
1.2 Биотехник				
1. Оялыклар әзерләү	данә/мең гектар	130/130	10	13/13
2. Оялыкларны төзәтү	данә/мең гектар	130/130	10	13/13
3. Аттрактант тозаклар куллану	данә	50	10	5 (кирәк булуга карап)
4. Кырмыскалыкларны киртәләп алу	данә	50	10	5 (бер кишәрлек урманчылыгына 5 данә)
5. Кырмыскалыкларның урынын алмаштыру (күчерү)	оя	20	10	2
2. Башка чаралар				
1. Яклау почмаклары булдыру һәм карап тоту	данә	1	1	1
2. Корткыч һәм авыру чыганаклары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең гектар	13,0	1	13,0
3. Халык белән, агач әзерләүчеләр белән әңгәмәләр кору, лекцияләр уздыру	әңгәмә	20	10	2
4. Аншлаглар һәм плакатлар урнаштыру һәм элү	данә	20	10	2

23 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганакларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның атамасы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
Урман авырулары ягыннан тикшеренү	гектар	1000	10	100
Көрәшнең җир өсте чаралары	гектар	зарарлану чыганаклары барлыкка килүгә карап		
Туфрак казулар	чокыр	300	10	30

2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) урман орлыкчылыгы;

2) урманнарны торгызу;

3) урманнарны карау;

4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман урнашкан җирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 149-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 4 декабрендәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны үрчетү РФ Урман кодексының 63 статьясы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 30 июлендәге 541 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны үрчетү кагыйдәләре (алга таба – Урманнарны үрчетү кагыйдәләре) нигезендә башкарыла. Урманчылыкта төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, вак яфраклы юкә, иенке каен, гади усак, корычагач, өрәңге, тирәк тора

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы (алга таба – Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау эшләре урманнарны урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе, урман кишәрлегеннән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегеннән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренең РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында, РФ Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны карау эшләре Урманнарны карау кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның урман хуҗалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын карау

максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны карау буенча ярдәмче төрләр; урманнарны карауның махсус төрләре кирә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренең категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны карау чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяҗ зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын җитештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяҗга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтиҗәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать министрлыгының 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны әзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били

торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 24 нче таблицада китерелә.

24 нче таблица

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны карау төрләренең исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хуҗалык	Агач токымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләр уздыру									
Урманчылык буенча барлыгы (кишщрлек урманчылыкларына бүлмичә)									
Яктылык кертү өчен кисү	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	ылыслы	Нарат	38,6	570	5	7,6	114	15
			Чыршы	1,0	10	5	0,2	2	10
			Карагай	1,1	10	5	0,2	2	10
		җәмгысе ылыслы		40,7	590		8,0	118	15
		Йомшак яфраклы	Юкә	14,6	170	5	3,0	34	11
		Җәмгысе йомшак яфраклы		14,6	170		3,0	34	11
Урманчылык буенча яктырту максатларында кисү				55,3	760		11,0	152	14
Чистартып кисү	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	ылыслы	Нарат	133,7	4200	10	13,4	420	31
			Чыршы	126,0	2730	8	15,6	341	22
		җәмгысе ылыслы		259,7	6930		29,0	761	27
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	6,2	90	5	1,0	18	18
		Җәмгысе каты яфраклылар		6,2	90		1,0	18	18
		йомшак яфраклы	Каен	43,4	800	5	8,6	160	19
			усак	1,6	40	5	0,3	8	26
			Юкә	25,8	620	5	5,1	124	24
		Җәмгысе йомшак яфраклы		70,8	1460		14,0	292	21
Урманчылык буенча чистарту максатларында кисү нәтиҗәләре				336,7	8480		44,0	1071	24
Яшь үсентеләрне карау, барлыгы	Кишәрлек урманчылыкларына бүлмичә	ылыслы	Нарат	172,3	4770		21,0	534	25
			Чыршы	127,0	2740		15,8	343	22
			Карагай	1,1	10		0,2	2	10

Урманнарны карау төрләренең исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хуҗалык	Агач токымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		җәмгысе ылыслы		300,4	7520		37,0	879	24
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	6,2	90		1,0	18	18
		Җәмгысе каты яфраклылар		6,2	90		1,0	18	18
		йомшак яфраклы	Каен	43,4	800		8,6	160	19
			усак	1,6	40		0,3	8	26
			Юкә	40,4	790		8,1	158	20
		Җәмгысе йомшак яфраклы		85,4	1630		17,0	326	19
Урманчылык буенча яшь агачларны карау, җәмгысе				392,0	9240		55,0	1223	22

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклыгын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны карау кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык киму куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин. Урманнарны торгызу һәм үрчетү буенча чаралар үткәрү таләп ителгән мәйданнар күләме 25 нче таблицада күрсәтелә.

25 нче таблица

Урманнарны торгызу һәм үрчетү чаралары нормативлары һәм параметрлары

Мәйданы, гектар

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Еллык күләме
	Көекләр, һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Җәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманнарны торгызуга мохтаҗ урыннар, барлыгы:	17	29	34	80	1170	10	1260	126
Ш.и. яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	8	8	14	30	310	10	350	35
Каты яфраклы	-	-	3	3	-	-	3	-
Йомшак яфраклылар	9	21	17	47	860	-	907	91
Ш.и. ысуллары буенча:								
Ясалма урман торгызу (урман культуралары булдыру), барлыгы	8	8	17	33	464	10	507	51
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	8	8	14	30	464	10	504	51
Каты яфраклы	-	-	3	3	-	-	3	-
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	-	-	-	-
Табигый урман торгызу – барлыгы:	9	21	17	47	706	-	753	75
Алардан токым								

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган җирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Еллык күләме
	Көекләр, һәлак булган утыртмалар	Кисселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Җәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	209	-	209	21
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклылар	9	21	17	47	497	-	544	54
шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	181	-	181	18
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	118	-	118	12
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	63	-	63	6
Туфрак өслеген минераллаштыру	-	-	-	-	370	-	370	37
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	91	-	91	9
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	279	-	279	28
Табигать процесслары нәтиҗәсендә урманнарның табигый торгызылуы	9	21	17	47	155	-	202	20
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	9	21	17	47	155	-	202	20

Искәрмә: Тоташ кисү буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрак-типологик шартларга бәйле. Технологиянең нигезе сыйфатында урманчылык һәм урман хуҗалыгын механикалаштыру буенча Россиякүләм фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, мәйданнары урман үсемлекләре белән капланган җирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерияләр һәм таләпләр Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, мәйданнары урман урнашкан җирләргә кертелергә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 1-40 кушымталарына кертелмәгән

урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хуҗалыгы регламентларында билгеләнә.

26 нчы таблица

Лубян урманчылыгы урманнары урнашкан җирләргә кертелергә тиешле мәйданнардагы урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы атамасы	Утырту материалына таләпләр			Мәйданнары урманнар урнашкан җирләргә кертелергә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган җирдә уртача кәүсә диаметры, кимендә, миллиметр	Кәүсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәнге	1-2	3,0	12	8	1,7	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,5
Гади усак	2	2,5	20	4	2,0	2,0
Тирәк	1	2,5	15	5	1,0	2,0
Корычагач	2	4,0	15	6	2,0	1,5

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында урнашкан.

Урман хуҗалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләре һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 27 нче таблицада китерелде.

27 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр

т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Яклагыч урманнар	Яклагыч урманнарда тоташ кисүләрне уздыру РФ Урман кодексның 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисү үзләренең тиргәлек хасил итә, су саклый торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын яклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәэмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәэмин итмәгән очракларда гамәлгә ашырыла, әгәр әлеге Кодексга башкача билгеләнмәсә.
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) авыл хуҗалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) урман плантацияләре төзү һәм алардан файдалану; 4) чыбыклы объектлар, гидротехника корылмалары һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капиталь төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
3.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар а) яклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлеге турында законнар нигезендә билгеләнгән тимер юлларга бүлеп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл буе полосаларында урнашкан урманнар) б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар (урман фонды җирләрендә һәм халыкның ялын оештыру, санитария-гигиена, савыктыру функцияләрен һәм табигый ландшафтларның эстетик кыйммәтен саклау максатларында кулланыла торган башка категория	 Тыела: 1) техник регламентта каралганнан киңрәк итеп чыбыклы корылмалар салу; 2) урман түшәмәсен белән мүк җыю һәм әзерләү Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хуҗалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капиталь төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану, чыбыклы объектлар һәм гидротехника

т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
	җирләрендә урнашкан урманнар) в) яшел зоналарда урнашкан урманнар (халыкны табигый һәм техноген чыгышның тискәре күренешләре йогынтысыннан яклауны тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм торгызу максатларында бүлеп бирелә торган урман фонды җирләрендә һәм башка категория җирләрендә урнашкан урманнар)	корылмаларыннан тыш Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хуҗалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капиталь төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемтә чыбыкларыннан, электр үткәрү чыбыкларыннан, җир асты торбаүткәргечләреннән гайре
4.	Кыйммәтле урманнар	Чыбыклы объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан кала, капиталь төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Су объектлары буйларында урнашкан яклагыч урман полосаларында чыбыклы объектлардан, гидротехника корылмаларыннан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капиталь төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Чикләвекле-кәсепчелек зоналарында урнашкан урманнарда агач материалы әзерләү тыела
5.	эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Махсус саклана торган урманнарның хокукый режимы РФ Урман кодексының 119 статьясы белән регламентлана. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела. Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 28 нче таблицада күрсәтелә.

28 нче таблица

Махсус яклана торган урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

т/с	Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) РФ Урман кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәрү;
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	

<table>
<tr><th>т/с</th><th>Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре</th><th>Урманнардан файдаланудагы чикләүләр</th></tr>
<tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре</td><td rowspan="3">2) авыл хуҗалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре;
3) капиталь төзелеш объектлары урнаштыру, чыбыклы объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш.
3. Махсус яклана торган урман кишәрлек-ләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый җәнлекләрнең яшәү урыннары</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Махсус саклануы башка урман кишәрлекләре</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>Тыюлы урман кишәрлекләре</td><td>Тыюлы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:
1) урман утыртмаларын кисү;
2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану;
3) авыл хуҗалыгы алып бару;
4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару;
5) капиталь төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү</td></tr>
</table>

Искәрмә: Махсус яклануы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның мәйданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр түбәндәге таблицада китерелде.

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Агач материалы әзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач әзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 4 өлеше). Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган “Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы әзерләү кагыйдәләре һәм агач материалы әзерләү үзенчәлекләре»нең 12 пункты нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә җир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларны, күперләрне һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләрне, елгаларны саклау мөһим; г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		итү тыела; д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела; е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенең Агач материалы әзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганакларын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела; ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач агач әзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач әзерләү рөхсәт ителми; з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми; и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарга агач чыгару, тарттыру рөхсәт ителми; к) диләнкене киселгән агач калдыкларыннан чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми; л) сөйрәмә җирләрдән һәм төяү мәйданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми. Диләнкеләрдә агач материалы әзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы мәйданы өлеше урманчылык мәйданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми. Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле. Агач материалы әзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми
2.	Чәер әзерләү	Түбәндәгеләргә кирт салу тыела: а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганакларында урнашкан урман утыртмаларына; б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтиҗәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына; в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач әзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына; г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыкларга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер әзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).
3.	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыеп алу	Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу өчен үсемлекләрнең түбәндәге төрләрен куллану тыела: - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип танылучыларны; - агачын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне.

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм җыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм җыю кагыйдәләре нигезендә: - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыклары буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын әзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз әзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - табигый һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләрне җыю тыела (21 пункт)
4.	Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре җыю	Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне әзерләү һәм җыеп алу рөхсәт ителми. Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин. Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен җыю кагыйдәләре нигезендә: - агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр әзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары әзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт)
5.	Аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда урнашкан урманнарда аучылык хуҗалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын төзүгә китермәсә, һәм урман-парк зоналарында, шулай ук шәһәр урманнарында тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясындагы 2 өлешенең 2 пункты)
6.	Авыл хуҗалыгы алып бару	Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты). Яклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге җирләрне сөрү, авыл хуҗалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен җәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары). Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хуҗалыгы

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты). Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хуҗалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты). Шәһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясындагы 3 өлешенең 3 пункты) Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хуҗалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешенең 2 пункты).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеге өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешнең 1 пункты, 4 өлешенең 1 пункты).
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланырга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 3 өлеше). Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре нигезендә: - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); - капиталь булмаган төзелмәләр һәм корылмалар урнаштыру, барыннан да элек, агачлар һәм куаклар биләми торган кишәрлекләрдә рөхсәт ителә (5 пункт)
9.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми: а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны; б) табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарны; в) кыйммәтле урманнарны; г) махсус яклана торган урман кишәрлекәрендә урнашкан урманнарны.
10.	Җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: - җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды җирләре составындагы урмансыз җирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган җирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) җирләр файдаланыла; - җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, аз кыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); - РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән җимешле, җиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела
11.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә. Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды җирләрендә һәм башка категория җирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы). Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла. Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылма ятмаларын эшкәртү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешенең 4 пункты, 4 өлешенең 1 пункты). Җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләү, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, җәйге чорда яңа киселгән агачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау; б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру; в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау; г) урманнарны җитештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү; д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; е) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган җирләрдән тыш, ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән билгеләнмәгән, башка механизмнар буенча транспорт чаралары һәм башка механизмнар йөрү (Россия Табигать министрлыгының

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		«Урманнардан җир асты байлыкларын геологик өйрәнү, разведкалау һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре һәм җир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, разведкалау һәм файдалы казылмаларны чыгару өчен урманнардан урман кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә файдалану очраклары исемлеге» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгының 18 пункты)
13.	Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьсының 3 өлешендәге 5 пункты)
14.	Чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану	Урманнарны чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм чыбыклы объектларның саклау зоналарындагы җирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү; б) урманнардан, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чарыннан, агач калдыкларыннан файдаланучы җирләргә якын территорияләрне чүпләү; в) урманнардан һәм җирләргә якын территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган; урманнардан химик һәм радиоактив матдәләр белән файдалану гамәлгә ашырыла торган җирләрне пычрату; г) транспорт чараларын һәм башка механизмнарны ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча йөртү (Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгының 15 пункты). Урман паркы зоналарында урманнарда чыбыклар объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм алардан файдалану максатларында урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты).
15.	Агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү	Яклагыч урманнарда, шулай ук махсус яклануы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше). Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш: - РФ Урман кодексының 60.13 статьясы нигезендә урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр) һәм урманнарга башка тискәре йогынты ясау; - РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда янгын һәм санитар куркынычсызлык тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү;

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		(Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренең 6 пункты)
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, башка калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хуҗалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрендәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.